

COMUNICĂRI ÎN PLEN

CZU: 378.12

DEZVOLTAREA PERSONALULUI ACADEMIC PRIN INTERMEDIUL PROIECTELOR INTERNAȚIONALE

Valentina PRIȚCAN, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți, Republica Moldova

Abstract: The article bundles the challenges of contemporary society towards innovative pedagogy approaches in continuing professional training. It reflects the experience of the continuing professional development of the academic staff through the project Creating a Moldovan E-network for the promotion of innovative e-learning in continuing professional education (TEACH ME). The contribution of the international project is visible in the development of the relationship between research and education from the perspective of permanent education.

Secolul XXI se centrează în jurul conceptului de „societate a cunoașterii”, iar universitățile încearcă să răspundă provocărilor societății contemporane, puse fiind în fața unor noi așteptări și cerințe din partea beneficiarilor. Statele europene au nevoie de universități puternice, autonome, pro-active și incluzive, capabile să desfășoare un învățământ fundamentat pe cercetare, pe învățare creativă și inovatoare.

Provocările societății contemporane sunt generate în principal de :

- ritmul accelerat al globalizării / mondializării;
- îmbătrânirea demografică la nivel european;
- ritmul rapid al dezvoltării tehnologice.

Aceste mutații au un impact major asupra societății, în general, și asupra pieții muncii, în special. În acest context, universitățile sunt actori-cheie în ceea ce privește dezvoltarea capacității indivizilor de a se adapta la aceste solicitări. Reformele inițiate pe parcursul ultimilor zece ani au fost centrate pe dezvoltarea unor programe orientate înspre integrarea învățării pe parcursul întregii vieți, spre crearea spațiului universitar european, atât în ceea ce privește activitatea de asimilare a „savoir-ului”, cât și în planul activităților de cercetare. În acest context, universitățile trebuie să răspundă unor provocări generate de heterogenitatea persoanelor implicate în realizarea studiilor, unor nevoi de învățare extrem de diverse asociate acestor diferențe. Învățarea de-a lungul întregii vieți, educația permanentă sau formarea continuă evidențiază ideea potrivit căreia individul este în centrul demersurilor de politică educațională. Această formă de educație este văzută ca o investiție continuă și articulată în dezvoltarea individului reunind „toate activitățile de învățare ce au loc de-a lungul vieții, cu scopul de a îmbunătăți cunoștințele, deprinderile, competențele, într-o viziune personală, civică, socială sau legată de angajare pe piața muncii”.

Obiectivele stabilite de Uniunea Europeană prin Strategia Lisabona și Procesul Bologna au ca scop reformarea sistemelor de învățământ superior, în vederea transformării acestora în sisteme mai flexibile, mai coerente și mai deschise la nevoile societății, capabile să răspundă provocărilor globalizării și necesității de formare și reformare a forței de muncă europene.

Universitățile au capacitatea de a propune un învățământ fundamentat pe cercetare, pe cercetarea aspectelor vizate de învățarea permanentă. Uriașul potențial uman nu poate fi ignorant de către instituțiile de învățământ superior, se afirmă în *Carta universităților europene pentru învățarea pe tot parcursul*

vieții ¹[2008, p. 4]. Formarea personalului este tratată în cercetările contemporane drept ansamblul proceselor prin care angajații își însușesc într-un cadru organizat cunoștințe, aptitudini, deprinderi și comportamente necesare exercitării unor ocupații specifice instituției. Observăm, în urma analizei studiilor din domeniu, că în ultimii ani au crescut vădit interesele organizațiilor față de formarea și dezvoltarea angajaților, cu scoaterea în evidență a particularităților problemei, dar și cu plasarea de accente referitor la cantitatea și calitatea ei ca variații de la o organizație la alta. În Republica Moldova s-au realizat mai multe studii valoroase dedicate formării continue a cadrelor didactice [Cara A., Guțu V.I., Gremalschi A., Solovei R., Baci S. *Standarde de formare continuă a cadrelor didactice din învățământul secundar general*. Chișinău: Cartier, 2007, Chicu V., Solovei R., Hadîrcă M., Paniș A., Cara A. *Formarea continuă a cadrelor didactice în contextul educației centrate pe cel ce învață*. Chișinău: CEP USM, 2010].

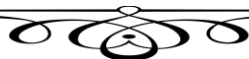
Actualitatea temei noastre își găsește expresie și în faptul că perfecționarea personalului academic facilitează apariția de noi procese în Universități, prin intermediul cărora angajații își îmbogățesc cunoștințele, competențele, modifică comportamentele și tehnicile de lucru în care au deja o calificare de bază, în vederea realizării la un nivel superior a obiectivelor și sarcinilor ce le revin. ***Ce trebuie să urmărească universitățile în perspectiva educației pe tot parcursul vieții?*** Potrivit *Cartei universităților europene pentru învățarea pe tot parcursul vieții* [2008, p. 5-8] cele mai importante aspecte sunt:

- *integrarea ideii accesului largit la educație și educația de-a lungul întregii vieți la nivelul strategiilor instituționale;*
- *conceperea unui învățământ și a unor modalități de învățare adaptate unei populații eterogene;*
- *adaptarea programelor de studii în direcția favorizării creșterii participării la educație superioară, creșterii gradului de atractivitate a programelor pentru cei care doresc revenirea la educația superioară; furnizarea unor servicii de consiliere și orientare specifice;*
- *recunoașterea experiențelor de învățare anterioară ale studenților; înscrierea învățării pe tot parcursul vieții într-un demers orientat spre calitate;*
- *dezvoltarea relației dintre cercetare – educație – inovare din perspectiva educației permanente;*
- *consolidarea reformelor privind promovarea unor medii de învățare flexibile și creative pentru toți studenții;*
- *dezvoltarea parteneriatelor locale, regionale, naționale și internaționale în direcția promovării unor programe atractive și pertinente;*
- *universitățile trebuie să devină modele de instituții de învățare pe tot parcursul vieții.*

Într-o astfel de perspectivă, universitățile nu sunt doar prestatori de servicii în materie de educație și cercetare, ele devin beneficiari ai educației permanente și, în consecință, modele. Proprii angajați ai universităților pot urma programe de învățare/formare continuă, fie că sunt profesori, fie că fac parte din personalul administrativ, tehnic sau auxiliar. Universitățile nu-și pot onora aceste angajamente fără o acțiune concentrată a guvernelor și partenerilor regionali care trebuie să ofere cadrul legal și mijloacele necesare pentru dezvoltarea programatică a educației și formării continue. Internaționalizarea învățământului superior din Republica Moldova este un imperativ al timpului, iar ajustarea iminentă a programelor de studii la rigorile și realitățile prezentului este de necesitate stringentă. În acest context, proiectele internaționale de consolidare a capacităților instituționale constituie un suport excelent de dezvoltare a personalului academic.

În contextul schimbărilor globale și al declinului demografic accentuat, învățarea pe tot parcursul vieții devine o preocupare importantă pentru Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB). Procesul de formare continuă a personalului academic USARB, derivă din prevederile:

¹ Charte des universités européennes pour l'apprentissage tout au long de la vie, l'Association Européenne de l'Université (EUA), Bruxelles, (2008), www.eua.be

- Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014–2020 „Educația-2020”, principalul document de politici în domeniul educației, care stabilește obiectivele și sarcinile pe termen mediu în vederea dezvoltării educației și definește orientările și direcțiile prioritare de dezvoltare a sistemului de învățământ din Republica Moldova. Strategia este organizată în baza a trei piloni: acces, relevanță, calitate. Unul din obiectivele de dezvoltare a educației pentru anii 2014–2020 este extinderea și diversificarea sistemului de instruire a adulților pe parcursul întregii vieți din perspectiva formării generale și a formării profesionale continue, în corespundere cu nevoile persoanei raportate la necesitățile socioeconomice;
- politicii statului în sfera învățământului, determinată de Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014², care reglementează organizarea și funcționarea sistemului de învățământ;
- cadrului legal și normativ cu privire la formarea profesională continuă;
- instrumentelor internaționale de susținere logistică și financiară a sistemului de instruire a adulților pe parcursul întregii vieți.

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți deține mai multe *bune practici* în domeniul formării continue:

- Internaționalizarea procesului de formare continuă prin implementarea proiectelor de consolidare a capacităților în domeniu, finanțate de Comisia Europeană. Actualmente, USARB este membru a consorțiului de implementare al proiectului *561820-EPP-1-2015-1-DE-EPPKA2-CBHE-JP Creating Moldovan E-network for promoting innovative e-teaching in the continuing professional education (TEACH ME)*³ din cadrul Programului Erasmus+ , KA2, *Capacity Building in Higher Education*. Proiectul *TEACH ME* este finanțat de Comisia Europeană – Agenția Executivă de Educație, Audiovizual și Cultură (EACEA) și este coordonat de Fachhochschule des Mittelstands (FHM) din Bielefeld, Germania;
- Crearea *Centrului de resurse pentru formarea continuă a cadrelor didactice universitare în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicație „WETEN-USB”*, organizat ca finalitate a proiectului WETEN - Western-Eastern Teacher Education Network, număr de referință: 145035-TEMPUS-2008-LT-JPTHN, din cadrul programului Tempus IV, coordonat de Kaunas University of Technology, Lituania⁴;
- Crearea *Centrului de formare profesională continuă (CFPC)* al USARB prin decizia Senatului Universității din 21.03.2007 (procesul-verbal nr. 9). CFPC reprezintă o subdiviziune specializată de formare profesională continuă a USARB, fiind integrat în structura sistemului de formare profesională continuă din Republica Moldova. *Centrul de formare profesională continuă* organizează și realizează la nivelul regiunii de nord a RM și la nivel republican activități de perfecționare a cadrelor didactice preuniversitare, în baza planului de formare profesională aprobat anual de Ministerul Educației al Republicii Moldova.

Centrul de formare profesională continuă contribuie la:

- actualizarea și dezvoltare, prin programe de formare/perfecționare periodică, a competențelor în domeniul/domeniile de specialitate corespunzător funcțiilor didactice obținute prin formarea inițială;
- dezvoltarea competențelor pentru evoluția în cariera didactică, prin sistemul de pregătire și obținere a gradelor didactice;
- dobândirea sau dezvoltarea competențelor de conducere, îndrumare, control, evaluare în structurile și instituțiile din sistemul de educație;

² Monitorul Oficial, 24.10.2014, nr. 319-324, art. nr: 634, art.624; art.539

³ <http://teachme.ust.md/>

⁴ <http://www.weten.org/>

- dobândirea de noi competențe, prin programe de reconversie/readaptare a calificării pentru noi specialități sau/și noi funcții didactice, altele decât cele obținute prin formarea inițială;
- dobândirea unor competențe complementare sau de extensie care largesc gama activităților și funcțiilor ce pot fi prestate de personalul didactic, respectiv predarea în sistemul e-learning, consiliere educațională și orientare în carieră, educația adulților ș.a.
- dezvoltarea și extinderea competențelor transversale privind rolurile sociale și dezvoltarea personală și profesională, interacțiunea și comunicarea cu mediul social și cu mediul pedagogic, asumarea de responsabilități privind organizarea, conducerea și îmbunătățirea performanței strategice a grupurilor profesionale, autocontrolul și analiza reflexivă a propriei activități ș.a.

Pentru comparație: la Universitatea din Nice (Franța) serviciul de formare continuă are drept *misiune principală* susținerea, informarea și consultarea solicitanților individuali în vederea finalizării proiectelor lor individuale de formare. Serviciul respectiv permite solicitanților să-și recunoască oficial experiența, competențele sau achizițiile pentru angajare sau acces la studii, să-și recunoască studiile anterioare/diploma.

Înscrierea la cursurile de perfecționare, începând cu anul 2013, poate fi efectuată on-line, anticipat demarării procesului de formare profesională, în vederea centrării adecvate pe necesitățile cadrelor didactice: cadrele didactice își selectează programul solicitat de 150 de ore-contact direct; remarcă subiectele de interes prioritar; indică locul de muncă (gimnaziu, liceu etc.); în caz de necesitate, se înscriu la modulele tematice ce li se oferă; informează dacă au nevoie de cămin și alte servicii oferite de către USARB.

Pentru formarea continuă a cadrelor didactice universitare în domeniul TIC prin ordinul rectorului USARB (nr. 05-350 din 12.07.2012) a fost creat un Centru de Resurse. Centrul de resurse:

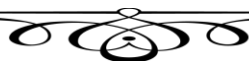
- informează operativ cadrele didactice despre aplicațiile web, tehnologiile informaționale nou apărute, potențialul lor didactic;
- oferă servicii de consultanță cadrelor didactice privind utilizarea TIC în procesul de formare;
- expertizează cursurile elaborate pentru platforma de învățare MOODLE;
- realizează sesiuni de formare în domeniul utilizării TIC la solicitarea subdiviziunilor universitare;
- organizează seminare, conferințe în domeniul utilizării TIC, pregătește materiale didactice, ghiduri pentru uzul cadrelor didactice;
- participă la elaborarea politicilor universității în domeniul informatizării și internetizării procesului de formare și implementării TIC.

Proiectul *561820-EPP-1-2015-1-DE-EPPKA2-CBHE-JP Creating Moldovan E-network for promoting innovative e-teaching in the continuing professional education (TEACH ME)* din cadrul Programului Erasmus+ reprezintă un bun suport în dezvoltarea personalului academic, universitar, asigurând modernizarea sistemului de formare profesională continuă prin explorarea potențialului metodologiei de e-instruire și elaborarea de cursuri inovatoare și asigurarea schimbării în practicile de predare-învățare-evaluare continuă la nivel național. Cu suportul proiectului internațional nominalizat au fost elaborate și aplicate două programe de formare profesională continuă a cadrelor didactice universitare:

- „Strategii de învățare eficientă” – 5 ECTS;
- „Tehnologii avansate de instruire prin utilizarea TIC” – 5 ECTS.

Conținuturile programelor de formare profesională continuă a cadrelor didactice universitare derivă din obiectivele specifice ale proiectului Teach Me:

- integrarea tehnologiilor de eLearning în formarea profesională continuă a cadrelor didactice universitare;
- elaborarea, evaluarea și acreditarea a două cursuri inovative pentru formarea profesională continuă a cadrelor didactice universitare.

Procesul de elaborare a conținuturilor, proiectare a scenariilor de învățare, selectarea tehnologiilor de predare sunt supervizate de experți internaționali din instituții de învățământ superior din țările de program:

- Fachhochschule des Mittelstands, Bielefeld, Germania;
- Universitatea Sophia Antipolis, Nisa, Franța;
- Universitatea Kingston din Londra, Marea Britanie;
- Asociația Națională pentru Educație la distanță din Kaunas, Lituania;
- Serviciul Universitar Mondial al Mediteranei, Girona, Spania.

USARB a depus eforturi constante în realizarea sarcinilor proiectului nominalizat conform planului de lucru, a perfectat dosarele de autorizare a Programelor de FPC, ținând cont de *Sugestiile privind elaborarea documentelor curriculare pentru instruirea adulților*, plasate pe pagina web oficială a Ministerului Educației, Cercetării și Culturii⁵. Programele de formare profesională continuă în cadrul învățării pe tot parcursul vieții se supun evaluării în vederea acreditării sau autorizării de funcționare provizorie, în condițiile legii.

Decizia cu privire la autorizarea de funcționare provizorie, la acreditare, neacreditare sau la retragerea dreptului de organizare a unui program de formare profesională continuă se adoptă de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, în baza rezultatelor evaluării efectuate de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare⁶.

Metodologia de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă din Republica Moldova este elaborată de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional, în conformitate cu următorul cadru normativ național și european (recomandările internaționale) din domeniu:

- Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17 iulie 2014;
- Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 191 din 22 aprilie 2015;
- Nomenclatoarele domeniilor de formare profesională, ale specialităților și calificărilor, meseriilor/profesiilor pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, profesional tehnic și de formare continuă;
- Standardele și liniile directoare pentru asigurarea calității în spațiul european al învățământului superior (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ESG 2015), elaborate de Asociația Europeană pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ENQA);
- Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009 privind stabilirea unui cadru european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională (2009/C 155/01);
- Cadru european pentru asigurarea calității în educație și formare profesională (EQAVET Framework), elaborat de Rețeaua Europeană pentru Asigurarea Calității în Educație și Formarea Profesională (EQAVET – European Quality Assurance in Vocational Education and Training).

Analiza rezultatelor *Chestionarului privind sporirea eficienței activității Centrului de formare continuă din cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți*, completat de cadrele didactice și manageriale la cursurile de formare continuă, chestionarea formabililor prin chestionarul aplicat în cadrul proiectului 561820-EPP-1-2015-1-DE-EPPKA2-CBHE-JP *Creating Moldovan E-network for promoting*

⁵ <http://edu.gov.md/ro/content/sugestii-privind-elaborarea-programei-si-curricula-pentru-invatare-pe-tot-parcursul-vietii>

⁶ <http://www.anacip.md/index.php/ro/>

innovative e-teaching in the continuing professional education (TEACH ME) din cadrul Programului Erasmus+ , KA2, *Capacity Building in Higher Education* scot în evidență expectanțele acestora în raport cu propria formare profesională continuă.

În urma studierii documentelor și indicațiilor MECC și analizei chestionarelor managerilor instituțiilor de învățământ preuniversitar, programul de perfecționare este actualizat și adaptat la cerințele actuale ale pieții de muncă prin introducerea unităților de curs axate pe pedagogia inovativă.

- Pentru determinarea tendințelor din domeniu au fost consultate experiențele partenerilor din cadrul proiectului *561820-EPP-1-2015-1-DE-EPPKA2-CBHE-JP Creating Moldovan E-network for promoting innovative e-teaching in the continuing professional education (TEACH ME)* din cadrul Programului Erasmus+ , KA2, *Capacity Building in Higher Education* prin analiza experiențelor deținute de CFPC din aceste țări și stagii de formare în domeniul pedagogiei inovative.

Obiectivul principal al programelor de formare profesională continuă îl reprezintă eficientizarea activităților de formare profesională continuă prin utilizarea pleneră a posibilităților învățământului mixt (blended learning) și elaborarea unor suporturi didactice multimedia orientate spre generarea schimbărilor calitative în practicile de predare-învățare-evaluare continuă la nivel național. Predarea cursului implică administrarea unui set de metode: chestionarea, interviuarea, discuții focus grup, analiză de conținut (inclusiv, a conținutului disponibil în Internet), analiza documentației și actelor reglatorii etc. Activitatea respectivă a permis USARB să pună în evidență cele mai bune practici în organizarea CFPC la partenerii MD și EU, preponderent a universităților din țările din consorțiu – 12 parteneri, inclusiv 5 universități din țările UE: Franța, Germania, Lithuania, Spania, Marea Britanie.

Competențe:

- de argumentare a necesității implementării inovațiilor pedagogice în procesul instructiv-educativ, inclusiv prin utilizarea TIC;
- de implementare eficientă în procesul didactic a inovațiilor pedagogice, inclusiv prin utilizarea TIC, centrând activitatea pe necesitățile celor ce învață;
- de evaluare și autoevaluare a eficienței strategiilor didactice aplicate prin monitorizarea efectelor asupra procesului didactic și asupra dezvoltării competențelor și personalității celui ce învață.

Implicarea în activitățile derulate în cadrul proiectului *Creating Moldovan E-network for promoting innovative e-teaching in the continuing professional education (TEACH ME)*, număr de referință *561820-EPP-1-2015-1-DE-EPPKA2-CBHE-JP* din cadrul Programului Erasmus+ , ne permite să conchidem că:

- necesitățile crescânde de formare pe parcursul întregii vieți (Life Long Learning - LLL) implică schimbarea paradigmei educaționale pentru instituțiile de învățământ superior, care oferă servicii de FC. Se impune diversificarea grupurilor - țintă de formabili (ca diapazon de vârstă, domenii de formare, necesități de FPC), dar și diversificarea formelor și modelelor de FPC prin administrarea de noi tehnologii și instrumente educaționale și de comunicare.
- CFPC din universitățile țărilor de program dețin practici avansate de realizare a strategiilor LLL. Analiza și preluarea de bune practici din Universitățile cu experiență avansată în FPC este o provocare pentru CFPC din Universitățile din Moldova.
- caracterul abordărilor pedagogice inovative se manifestă la toate etapele formării continui, începând cu cercetările de marketing în vederea identificării potențialilor beneficiari, continuând cu adaptarea conținutului de studiu și metodelor aplicate la necesitățile beneficiarilor și finalizând cu aplicarea unor metode de evaluare moderne și implicarea în evaluările finale a reprezentanților mediului de afaceri.

-
-
- caracterul inovativ persistă în proiectarea curriculară, realizarea de prelegeri în regim online, interacțiunea în regim online în vederea monitorizării lucrului individual al audienților și controlului sarcinilor.

Referințe bibliografice:

1. Alexia Papageorgiou, Peter McCrorie, Stelios Georgiades & Maria Perdikogianni Psychology for Psychologists: A Problem Based Approach to Undergraduate Psychology Teaching, Palgrave Macmillan, 2015.
2. European Commission/EACEA/Eurydice, Adult Education and Training in Europe: Widening Access to Learning Opportunities. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015.
3. Paloș R., Sava S., Ungureanu D. (coord.) Educația adulților. Baze teoretice și repere practice. Iași: Polirom, 2007.
4. Queeney D.S. Assessing needs in Continuing Education. An essential Tool for Quality Improvement. San Francisco: Jossey-Bass Inc. Publishers, 1994.
5. Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind stabilirea Cadrului european al calificărilor pentru învățarea de-a lungul întregii vieții”. In: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 111 din 6.05.2008 (2008/C 111/01), anexa 1 – Definiții, p. 4. Disponibil: http://www.anpcdefp.ro/userfiles/EQF_recomandarel_ro.pdf. (vizitat 21.04.2018).
6. Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional, HG nr. 191 din 22 aprilie 2015.
7. Schipor D.M. Formarea cadrelor didactice. Definiție și re-definiție în contextul educativ actual. In: ROCSIR. Revista Română de Studii Culturale, 2003, nr.1.
8. Standardele și liniile directoare (ESG), revizuite la Conferința Ministerială din Erevan din 14-15 mai 2015. Disponibil: http://edu.gov.md/sites/default/files/esg_in_romanian_by_anosr_0.pdf (vizitat 22.04.2018).